

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Николай Иванов Цанев,
на **дисертационен труд** за присъждане на ОНС „**доктор**”
СУ „Св. Климент Охридски”, Факултет по науки за образованието и изкуствата

Област на висше образование *1. Педагогически науки*

Професионално направление: *1.3. Педагогика на обучението по ...*

Научна специалност: *Методика на обучението в детската градина и началното училище по домашен бит и техника*

Тема на дисертационния труд: „**ИНТЕГРАТИВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА КОНСТРУКТИВНО-ТЕХНИЧЕСКИТЕ ДЕЙНОСТИ В НАЧАЛЕН ЕТАП НА ОБУЧЕНИЕ**”

Автор на дисертационния труд: Магдалена Иванова Райкова,
редовен докторант към катедра „Начална училищна педагогика ” на ФНОИ при СУ „Св. Климент Охридски”

Научен ръководител: доц. д-р Любен Витанов, ФНОИ при СУ „Св. Климент Охридски”

1. Общо описание на представените материали и процедурата

Съгласно заповед № РД 38-307/27.06.2019 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски” съм определен за член на научното жури, а с протокол № 1 от 05.07.2019 г. на първото заседание на научното жури – за рецензент във връзка с процедурата за защита на дисертационния труд на тема „**ИНТЕГРАТИВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА КОНСТРУКТИВНО-ТЕХНИЧЕСКИТЕ ДЕЙНОСТИ В НАЧАЛЕН ЕТАП НА ОБУЧЕНИЕ**” за придобиване на образователната и научна степен „**доктор**” в област на висше образование: *1. Педагогически науки*, Професионално направление: *1.3. Педагогика на обучението по ...*, докторска програма: *Методика на обучението в детската градина и началното училище по домашен бит и техника* от Магдалена Иванова Райкова, редовен докторант към катедра „Начална училищна педагогика” при ФНОИ при СУ „Св. Климент Охридски” с научен ръководител доц. д-р Любен Витанов, ФНОИ при СУ „Св. Климент Охридски”.

Представеният от докторант Магдалена Иванова Райкова комплект документи и материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с Чл. 67 (3) от Правилника за развитие на академичния състав на Софийския университет „Св. Климент Охридски”. Проучването на предоставените ми документи показва, че няма нарушения на процедурата. Изпълнени са и минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ – представен дисертационен труд (50 т.), статии и доклади с научно рецензиране и в редактирани колективни томове №№ 5, 8, 9 (30 т.).

Авторефератът в обобщен вид представя съдържанието на дисертационния труд.

2. Биографични данни за докторанта

Магдалена Иванова Райкова е родена на 18.11.1979 г. в гр. Враца. През 1998 г. е завършила СОУ „Емилиян Станев”, гр. Велико Търново, профил „Изобразително изкуство“, специализация „Живопис“. Бакалавърската степен получава от ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий”, гр. Велико Търново в специалност „Педагогика на обучението по изобразително изкуство“, специализация „Живопис“ през 2002 г. Същата година постъпва в СУ „Св. Климент Охридски”, ФНПП, гр. София в магистърската програма „Педагогика на обучението по Изобразително изкуство“, която завършва успешно през 2003г. По-късно през 2013г. завършва нова магистърска програма по Начална училищна педагогика в същия факултет.

Магдалена Райкова има богат професионален опит, като работи последователно във „Вая Арт Център” ООД като художник в сферата на предучилищната подготовка, гр. София, 68 СОУ „Акад. Никола Обрешков”, ж.к. Дружба 2, където преподава изобразително изкуство, а последните две години – ЧОУ „Образователни технологии“ гр. София като начален учител. По време на срока на докторантурата тя води и семинарни упражнения със студенти по дисциплината „Дидактика на техниката и технологиите“.

Магдалена Райкова има също и различни обучения и получени допълнителни квалификации като: Интерактивни методи на обучение, Разработване на проекти, Английски език, Френски език и др. Участвала е в проекти по ФНИ заедно с колеги от катедра „Начална училищна педагогика“.

Владее полски като майчин език, също използва руски, френски и английски в различна степен.

3. Актуалност на дисертационната тема и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационният труд е много актуален за методиката на обучението по технологии и предприемачество (домашен бит и техника), тъй като допринася за нейното развитие и усъвършенстване.

Разработената проблематика в дисертационния труд има практико-приложен и научен характер и съществено методическо значение. Изследвани са реални

методически проблеми, отнасящи се до интегриране на конструктивно-техническите дейности във всички предметни области, направена е апробация на получени резултати.

4. Познание на проблема

Магдалена Райкова има много добри познания и голям практически опит в областта на разработвания дисертационен проблем. Извършеният анализ на цитираните литературни източници, свързани с дисертационната тема, представянето и интерпретирането на изследвания проблем, проведената апробация, множеството публикации и практическото ѝ опит показват задълбочено познание на разглежданата тематика и осъзнаване на нейната актуалност и перспективност, което оценявам високо.

5. Характеристика и оценка на дисертационното изследване

Рецензията на труда най-общо отговаря на изискванията за дисертация, с която се присъжда образователната и научна степен „доктор”. Той е представен в общ обем от 233 страници, от които 220 страници – основен текст и 12 страници – библиография. Отбелязваният общ брой литературни източници е 192.

Темата на дисертацията е актуална и значима, тъй като е посветена на въпроса за интегративните възможности на конструктивно-техническите дейности за осъществяване на междупредметни взаимодействия при деца от начална училищна възраст.

В увода се представят мотивите за избор на темата, свързани с ролята на конструктивно-техническите дейности като поле за осъществяване на междупредметни връзки, кратка процедурно-методическа характеристика на изследването. Целта, задачите и хипотезата конкретизират основните параметри на изследването, а посочените методи и организация на работата – процесуалната страна. Тук кратко са маркирани и основанията за фокусиране на вниманието на докторантката върху интегративните възможности на конструктивно-техническите дейности в съвременното развитие и специфика на технологичното обучение.

Първата глава, озаглавена “Интеграцията в обучението в началните класове“, съдържа обзор на теоретичните изследванията по въпроса. Специално внимание Магдалена Райкова отделя на особеностите на интегралния подход, видовете интеграция, особеностите на междупредметните взаимодействия в трудовете на широк кръг от автори. Направен е исторически обзор на темата, разгледано е мястото на интеграцията в учебната документация, отделено е нужното внимание на играта и

стиловете на учене в начален етап, описани са проблемите и слабостите при прилагане на интегралните методи. Представеният подробен теоретичен преглед свидетелства за добри умения при анализа и интерпретирането на литературни източници, както и за отлична осведоменост по разглеждания проблем.

Втората глава, озаглавена „Модел и дидактически варианти за осъществяване на интегративни връзки чрез конструктивно-технически дейности“, е посветена на следните проблеми: извеждане на модел за осъществяване на интегрални взаимодействия в учебната работа; 101 методически варианти за дейности по предмети, включващи конструктивно-технически дейности, като са обхванати всички учебни предмети от учебния план за начален етап. Именно моделът (с. 79) предоставя водещата концепция на експерименталното обучение. Включените в него 16 дейности и задачи, както и разнообразните ресурси, са в основата на проведените уроци с интегрирани конструктивно-технически дейности. Схемата на дидактическия вариант на интегративни възможности на конструктивно-технически дейности (КТД) в експерименталните паралелки (с. 82) онагледява логическите връзки и взаимодействия между ключовите компетентности, социалните компетентности и академичните постижения на учениците в условията на активно използване на КПД в обучението.

Следват описани проведените 101 урока, в които са приложени методически варианти за интегриране на КПД във всички предметни области на началното училище. Те са и един от основните приноси на изследването, защото представляват много ценен опит и дават идеи за педагогическата теория и практика. Всеки методически вариант е описан в ясно определена структура, което позволява бърза и лесна ориентация на читателя в същността на работата, а също и да се направи съпоставка с методическите варианти по другите предметни области. Следването на определени модел с: тема; цел; очаквани резултати; място в урока; изделие; методически варианти и рефлексивен въпрос е много сполучлива за въвеждане на читателя в идеята за интегриране на КТД в учебната работа.

Третата глава, озаглавена „Анализ на резултати от дидактически експеримент“, е посветена на представяне на резултатите от емпиричното изследване, като отново се обхващат всички учебни предмети. Използвана е и анкета с преподаватели в качеството на експерти за проучване мнението им за ефективността при интегрирането на конструктивно-технически дейности в образователния процес.

Заклучението и изводите (приносите) дават общата картина на извършената изследователска работа. Източниците на изследване са адекватни на темата на

дисертационното изследване и на поставените цели. Научният труд е написан на много добър език и стил. Тук би могло да се представят идеи и предложения за бъдеща работа в тази тематична област.

6. Приноси

В дисертационния труд могат да се открият следните приносни моменти с теоретичен и научно-приложен характер:

1. Направено е общо проучване на теоретичните и практически аспекти на проблема, свързан с интегративните възможности на конструктивно-техническите дейности.
2. Предложен е нов подход за използване на конструктивно-техническите дейности за осъществяване на интегрални връзки и подпомагане на обучението по отделните учебни предмети в начален етап на обучение.
3. Разработен и визуализиран е модел на взаимодействие между ученици, преподаватели, задачи и ресурси, на основата на който да се осъществява интегративното взаимодействие на основата на КТД.
4. Предложени са 101 методически варианта за интегриране на конструктивно-технически дейности по предмети в начален етап на обучение. Това представлява един от основните приноси в труда и тези методически варианти може да се издадат като едно методическо помагало за начални учители.
5. Изведени са основните предимства и възможности на КТД за осъществяване на интегративните взаимодействия между учебните предмети на базата на проведените емпирични изследвания.

7. Забележки и препоръки

Към този дисертационен труд, могат да бъдат направени и някои препоръки:

1. Предвиденото в целта и хипотезата на изследването формиране на ключовите компетентности може да бъде проследено и доказано по-конкретно.
2. Много широкият обхват на изследването – всички учебни предмети от задължителната подготовка в начален етап – не дава възможност да се проследят по-дълбоко настъпилите промени в експерименталните класове.

3. Не става достатъчно ясно какво е съдържанието на понятието „традиционно обучение“, прието от докторантката, и на каква основа точно е съпоставката с експерименталното обучение. Осъществяването на междупредметна и вътрешнопредметна интеграция е нещо традиционно.

8. Заключение

Магдалена Райкова е много трудолюбив, скромна и всеотдаен в работата си човек. Споменатите по-горе препоръки и бележки не намаляват стойността на труда ѝ.

В заключение искам отговорно да заявя, че качеството на дисертационния труд, постигнатите резултати и приноси, както и тяхното популяризиране чрез представените публикации, са достатъчно основание да дам своята положителна оценка. Затова препоръчвам на уважаемото научно жури по настоящата процедура да гласуваме за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Магдалена Райкова в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ..., Научна специалност „Методика на обучението в детската градина и началното училище по домашен бит и техника“.

01.09.2019 г.

София

Рецензент:

(доц. д-р Николай Цанев)